

Pasningsvejledning

Pigmus

Tyrkisk pigmus (*Acomys cilicicus*), som her på billedet, er muligvis en underart af egyptisk pigmus, men den har på nuværende tidspunkt artstatus. Egyptisk pigmus (*A. cahirinus*) er den mest almindelige af pigmusene i privat hold i Danmark. Foto: Vladimír Motycka

- 1 Dyreart
- 2 Fuldvoksen størrelse
- 3 Forventet levealder
- 4 Anbefalet størrelse og indretning af anlæg eller bur
- 5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur
- 6 Stimulering og behov for motion
- 7 Fodring
- 8 Sociale behov
- 9 Formering, yngelpleje og eventuel neutralisation
- 10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel
- 11 Øvrige informationer

1 Dyreart

Acomys cahirinus

Egyptisk pigmus (Cairo/Northeast African/Egyptian/Common spiny mouse; Greater Wilfred's mouse). En sort variant har det danske populærnavn Sort Nil pigmus.

Acomys cilicicus

Tyrkisk pigmus (Asia minor spiny mouse)

Acomys russatus

Rød pigmus (Golden spiny mouse)

Acomys spinosissimus

Dværgpigmus, pygmæpigmus ((Southern African) spiny mouse)

Pigmus er gnavere (Rodentia) tilhørende familien Muridae (Ægte mus), der er den mest artsrige familie blandt alle pattedyr med mere end 700 arter af mus, rotter, ørkenrotter, pigmus m.fl.

Slægten *Acomys*, der omfatter pigmusene, indeholder omkring 18 arter. *A. cilicicus*

Sværhedsgrad:
Mellem

Kort om dyrene

- Ca. 7-12 cm (uden hale), 20-50 g; dværgpigmus mindst
- 3-6 år gamle; hanner ofte ældst
- Typisk nataktive, men kan også være aktive om dagen
- Terrarium min. 80 x 40 cm med rigeligt skjul og klatre- og gravemuligheder
- Kræver varmt, tørt anlæg og gnavemateriale
- Har sart hud og hale; skal håndteres mindst muligt
- Æder primært planteføde, evt. lidt hvirvelløse dyr
- Lever i sociale grupper; skal altid holdes mindst to, gerne flere, sammen
- Drægtige i 5-6,5 uger og føder typisk 2-3 veludviklede unger
- **Bemærk:** Pigmus egner sig ikke som kæledyr, da de er relativt ømtålelige over for håndtering

Udbredelse og levesteder

Egyptisk og rød pigmus lever i det nordøstlige Afrika og dele af Mellemøsten, tyrkisk pigmus i det sydlige Tyrkiet, og dværgpigmus i det sydøstlige Afrika.

De naturlige levesteder er typisk varme, klipperige områder, men både egyptisk og tyrkisk pigmus ses også tæt på bebyggelse og mennesker.

Læs mere i afsnit 11

er dog muligvis en underart af *A. cahirinus*, men der mangler undersøgelser, der kan fastslå, om tyrkisk pigmus er berettiget til artsstatus eller ej. En grundig revidering af klassificeringen er generelt tiltrængt for hele gruppen af pigmus.

Af de fire arter er egyptisk pigmus den mest almindelige i privat hold i Danmark.

2 Fuldvoksen størrelse

Pigmus bliver ca. 7-12 cm i kropslængden plus halen i knap tilsvarende længde. Vægten er omkring 20-50 g. Af de tre arter er dværgpigmus, som navnet antyder, den mindste.

Hanner og hunner kendes fra hinanden ved afstanden mellem anal- og kønsåbning, som er størst hos hanner. Hunner har fire-seks dievorter.

Pigmus ligner overordnet almindelige husmus, men pigmus er kendetegnet ved at have stive dækhår på ryggen, specielt på bagkroppen, der tydeligt kan mærkes ved berøring mod hårene.

Øverst er pelsen grålig og/eller lys brunlig hos egyptisk og tyrkisk pigmus, mørkebrun hos dværgpigmus, rød-orange hos rød pigmus, mens undersiden hos alle arter er helt lys. Sort Nil pigmus, som er en variant af egyptisk pigmus, er helt eller delvis sort.

Ørerne er relativt store. Pigmus' nøgne, skællede hale er relativt sart, og pigmus må derfor aldrig tages op i denne, da de kan risikere at tabe huden på halen.

Se billeder af alle fire arter i afsnit 11.

3 Forventet levealder

Pigmus lever i fangenskab typisk i ca. 3-6 år og er dermed relativt langlivede i forhold til størrelsen. Hanner ses ofte at blive ældre end hunner.

4 Anbefalet størrelse og indretning af anlæg eller bur

Pigmus er i naturen typisk nataktive, men de ses i fangenskab også at kunne være aktive om dagen. De lever typisk i klipperige områder eller steder, hvor der findes rigeligt med skjul, hvor de kan beskytte sig mod både varmen og rovdyr. De kan også finde på at overtage forladte huler gravet af andre dyr eller bygge deres reder i termitbo. Selvom pigmus primært opholder sig på jorden, er de i stand til at klatre. Pigmus er sociale dyr, der altid skal holdes mindst to sammen, men gerne i en større, harmonisk gruppe (se afsnit 8).

Pigmus holdes bedst i store terrarier min. 80 x 40 cm og 40 cm i højden for 2-3 individer, men helst større, hvor det er muligt at opretholde en passende høj temperatur, som dyrene trives bedst under (se afsnit 5). Ved flere individer skal arealet øges med 20 % per ekstra voksne individ. Ved en større gruppe, hvor et tilstrækkeligt stort bur er svært at skaffe, kan flere bure sammensættes (evt. med rør) via åbninger i endevæggene.

Pigmus vil meget let kunne undslippe normale tremmebure, og ved bure skal de have et meget fintmasket trådned. Da pigmus er gode til at springe og derved kan risikere at undslippe et åbent anlæg, skal anlægget være sikret ovenpå (f.eks. med fintmasket trådned, så en tilstrækkelig ventilation sikres i et terrarium).

I anlægget skal der være masser af skjulemuligheder i form af sten, klipper, bark, trærødder, træstammer mv. Derudover skal der være en lukket redekasse og/eller et stort stykke buet bark eller lignende med plads til alle individer samtidigt, som de kan bruge som hule. Hø og evt. blade skal altid være tilgængeligt som redemateriale. Anlægget kan med fordel udnyttes godt i højden ved rigeligt med

Status i naturen

Egyptisk pigmus, rød pigmus og dværgpigmus anses ikke som truede i naturen (IUCN: Least concern).

Tyrkisk pigmus var fra 1996 til 2008 klassificeret som kritisk truet (IUCN: Critically endangered). Sidenhen har der dog blandt eksperter været diskussion om, hvorvidt tyrkisk pigmus blot er en underart af egyptisk pigmus.

Indtil en grundig, videnskabelig undersøgelse er foretaget, klassificeres tyrkisk pigmus officielt ifølge IUCN som "Data Deficient", dvs. data mangler, for at en reel vurdering kan foretages.

Pigmus holdes bedst i et varmt og tørt terrarium med masser af gode skjul, et godt bundlag, de kan grave i, samt rigeligt klatremuligheder.

Foto: Vladimír Motyčka

klatremuligheder i form af grene, rør o.l. og forskellige platforme, der øger det samlede bevægelsesareal. Der bør ikke være inventar af plastik, da pigmusene højst sandsynligt vil gnave i og dermed indtage det.

Bundlaget kan bestå af sand eller andet ikkestøvende naturmateriale (aldrig savsmuld), og det skal være så dybt, at pigmusene har mulighed for at grave i det.

Anlægget skal placeres over gulvet uden for træk, røg og direkte sol, og belysningen skal være naturlig og i en naturlig døgnrytme (f.eks. dagslys).

Synlige ekskrementer og foderrester fjernes fra anlægget, og frisk drikkevand gives dagligt. Anlægget rengøres i bund ca. en gang ugentligt (evt. sjældnere efter behov ved store anlæg). Sæt lidt af bund/redematerialet tilbage efter rengøring, så lidt af deres duftstoffer bevares, hvorved stress mindskes.

5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur

Pigmus trives bedst ved relativt høje temperaturer på omkring 20-28 °C, gerne med et par graders forskel varierende over døgnet (lavest temperatur om natten) for således at imitere et naturligt klima.

Der skal sikres en god ventilation i anlægget, så luftfugtigheden ikke bliver for høj.

Pigmus har rodåbne fortænder, der vokser hele livet, og derfor er det vigtigt, at de altid har adgang til gnavemateriale, f.eks. usprøjtede grene.

6 Stimulering og behov for motion

Pigmus i fangenskab kan have tendens til at blive overvægtige, hvis de ikke har nok plads at bevæge sig på, og de mangler aktiviteter. Et rummeligt, stimulerende anlæg, hvor dyrene får tilstrækkelig mulighed for at opfylde deres behov for motion, er dermed meget vigtigt.

Gem så vidt muligt foder rundt omkring i buret og i forskellige udfordrende beholdere.

Grene på kryds og tværs i buret, som pigmusene kan kravle og klatre på, er en god miljøberigelse. Brug ligeledes inventar, som stimulerer og aktiverer dem, såsom rør, stiger, urtepotter, æsker, toilet- og køkkenruller og andet legetøj, som de kan klatre i/på/igennem og skjule sig i. Løbehjul (med fast bund, ikke tremmer) kan installeres som supplement til (aldrig som erstatning for) et ellers rummeligt og stimulerende anlæg.

Generelt skal pigmus håndteres mindst muligt, og hvis det er absolut nødvendigt med stor varsomhed og aldrig ved at tage fat i huden, da hudstykker kan risikere at falde af og efterlade store sår. Det anbefales at tage fat helt inde ved haleroden (aldrig længere ude på halen) og forsigtigt hjælpe dyret op på håndfladen.

7 Fodring

Pigmus er altædende, men æder primært vegetabilsk føde i form af frø, græs og planter, og derudover suppleres evt. med snegle og insekter. I et område i Egypten er det rapporteret, at kød og benmarv fra mumier er en fødekilde for egyptisk pigmus.

Gnaverblending til hamstere eller mus/rotter skal bruges som grundfoder. Dertil suppleres dagligt med f.eks. frøblending, rodfrugter, græs, spiret hvede o.l. samt lidt hundetørfoder, kød, insekter, orme og/eller proteinrigt universalfoder. Frisk hør som foder skal altid være tilgængeligt.

Vitamintilskud kan gives i pulverform strøet over foderet, og en kalksten og

Unikke dyr

Har et rovdyr fat i huden på pigmus, er de i stand til at tabe det pågældende hudstykke for dermed at undslippe fjendens greb.

Endvidere er det for nogle pigmus-arter dokumenteret, at de er i stand til fuldstændigt at regenerere selv store hudstykker, hvilket er særdeles unikt blandt pattedyr (men relativt normalt hos bl.a. firben og krebsdyr).

Denne regenereringsevne hos pigmus er noget, der forskes meget i med henblik på at forbedre helingsprocesser hos mennesker.

Spred og gem forskellige foderemner rundt omkring i anlægget, i huller, revner og udfordrende beholdere, så pigmusene aktiveres og stimuleres ved at lede efter og få fat i føden. Foto: Kenneth Worm

mineralsten skal altid være i anlægget.

Selvom pigmus generelt er tilpasset et tørt miljø og dermed har et naturligt lavt væskebehov med størstedelen af behovet dækket via føden, skal der altid være frisk drikkevand tilgængeligt i anlægget – gerne også sprayet med en forstøver på blade og lignende i anlægget, så de kan indtage væsken fra dråber.

8 Sociale behov

Pigmus lever typisk i sociale grupper, tilsyneladende med en dominerende han. De skal derfor holdes mindst to sammen, men helst i større, harmoniske grupper, hvis anlægget er tilstrækkeligt stort. En gruppe kan bestå af en dominerende han og flere hunner.

Selvom pigmus er sociale dyr, der trives i flokke, har de stadig behov for at kunne undslippe artsfæller og derved så vidt muligt undgå konflikter. Ved hold af en flok skal anlægget derfor være tilstrækkeligt rummeligt og med masser af skjul, så dyrene kan undslippe og undgå hinanden i eventuelle konfliktsituationer. Det er set i for tætbeholdede anlæg, at pigmus kan finde på at gnave i hinandens haler, og dette er naturligvis vigtigt at undgå ved at give dem meget plads.

Rød pigmus bliver tilsyneladende nemmere stresset end de andre arter, og de holdes bedst i par eller tre sammen, så der ikke er for mange artsfæller, der kan risikere at stresser hinanden.

9 Formering, yngelpleje og eventuel neutralisation

Pigmus kan yngle året rundt, kan blive drægtige igen umiddelbart efter en fødsel, og nogle arter er i stand til at få op til 9 kuld årligt. Ved avl anbefales det dog, at en hun får maks. 3-4 kuld om året med en passende pause mellem kuldene for at undgå, at hun overbelastes og stresses unødigt.

En passende redekasse og rigeligt redemateriale er essentielt for succesfuld yngel. Mens egyptisk, tyrkisk og dværgpigmus yngler relativt let, har rød pigmus tilsyneladende behov for mere specielle forhold, da det er sværere at få dem til at yngle i fangenskab.

Drægtighedsperioden er 35-45 dage, hvilket er relativt lang tid blandt arterne fra familien af Ægte mus (Muridae) og betyder, at afkommet ved fødslen er relativt udviklet. Det kan dog variere, præcis hvor udviklede ungerne er ved fødslen. Kuldstørrelsen er typisk 2-3 unger, men op til 6 kan forekomme. Ældre hunner får oftere større kuld end yngre/førstegangsfødende hunner.

Hunnerne i samme flok ses aktivt at hjælpe til ved en huns fødsel og rengøre hende efter en fødsel, samt at die og beskytte hinandens unger.

Nyfødte unger, der vejer omkring 5-7 g, har åbne øjne eller åbner dem et par dage efter fødslen, og de begynder at forlade reden allerede som 3 dage gamle. Fravænning sker allerede fra ca. 2-ugers-alderen, men de bør dog først fratages moderen som mindst 4-5 uger gamle for at sikre, at de har lært alle sociale færdigheder og er helt selvstændige.

Ungerne opnår kønsmodenhed mellem 1,5- og 3-måneders-alderen. Hunungerne kan ofte forblive i flokken uden problemer i lang tid, måske hele deres liv, mens hanner bør tages fra flokken, inden de bliver kønsmodne, da de kan blive aggressive over for flokfæller. Hununger bør dog kun blive i flokken, hvis de ikke går sammen med faderen, da de ellers kan risikere at yngle med ham og dermed producere indavlet afkom.

10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel

Pigmus lever i naturen i sociale grupper og skal derfor holdes mindst to sammen, men helst i større, harmoniske grupper. Foto: Vladimír Motycka

Pigmus har en relativ lang drægtighedsperiode, og nyfødte unger er derfor forholdsvis veludviklede. Kuldstørrelsen er typisk 2-3 unger, men op til 6 kan forekomme. Hunner i samme flok hjælper med at opfostre hinandens unger. Foto: Kenneth Worm

Nys og besværet vejtrækning evt. med hvæsende/klikkende lyde er tegn på luftvejsinfektion, som oftest skyldes træk, kulde, utilstrækkelig ventilation af buret og mangelfuld rengøring. Luftvejsinfektioner skal behandles hos dyrlægen.

Holdes pigmusene i rummelige, stimulerende omgivelser og i harmoniske grupper, og gives de en passende og varieret kost, ses sygdomme relativt sjældent.

11 Øvrige informationer

Udbredelse og levesteder

Egyptisk pigmus (*Acomys cahirinus*) lever i det nordlige og nordøstlige Afrika samt dele af Mellemøsten primært i tørre klipperige områder. Arten ses ofte nær og i bebyggelse, specielt i Egypten.

Tyrkisk pigmus (*A. cilicicus*) er kun kendt fra et meget lille område ved Tyrkiets sydkyst. Tyrkisk pigmus findes i kystnært område med en del turisme, så den forekommer tæt på bebyggede områder og mennesker.

Rød pigmus (*A. russatus*) lever i varme, klipperige ørkenområder i Egypten og det sydvestlige Mellemøsten. I Egypten var arten engang meget almindelig, men i dag er den sjælden her. I landbrugsområder ses den som et skadedyr. Hvor dens udbredelse overlapper med egyptisk pigmus, menes rød pigmus at tilpasse sin døgnaktivitet (fra nataktiv til dagaktiv) for at undgå konkurrence om bl.a. føden.

Dværgpigmus (*A. spinosissimus*) forekommer i det sydøstlige Afrika typisk i klipperige områder på savannen. Den er specielt almindelig i den sydlige del af dens udbredelsesområde.

Foto: Kenneth Worm, Vladimír Motycka (nederst højre)

Flere informationer

For kontakt til praktikere forhør dig hos Dansk Primat Sammenslutning – Foreningen for Exotiske Pattedyr (www.aber.dk).

